

LA FONTAINE *Meséi*. Sajnos, a forradalom megakadályozta műve teljes megjelenését, melyre valósággal rátermett s mellyel még EISENT is fölülmulta volna.

PRUDHON fejezte be a XVIII. század illusztrációinak ciklusát, mielőtt a dauidi klasszicizmus győzedelmeskedett. Művei közül csak a legfőbbet említjük, *Daphnis és Chloe*-t, melyben a szerelem misztériumát oly érzéki bájjal tárja elénk, melyet hiába keresnénk a szeretetreméltó RÉGENS *Idilljei*-ben.

S említés nélkül hagyjuk a már többször szóba került, legkiválóbb mesterektől díszített utazási naplókön kívül, az ünnepek könyveit, aukciókatalógusokat, almanachokat, melyek mind híven tükrözik a XVIII. század izlését és egész Európa művészetére hatással voltak.

R. HOFFMANN MÁRIA.

Le Guide di Roma. *Materialien zu einer Geschichte der römischen Topographie.* Unter Benützung des handschriftlichen Nachlasses von Oskar Pollak, herausgegeben von Ludwig Schudt. Wien—Augsburg 1930, dr. Benno Filser Verlag, 8-ad r., XX. 544 l.

Nincs még egy város az Örök Városon kívül, amelynek topográfiájával, műemlékeinek leírásával akkora irodalom foglalkozna. Ebben az irodalomban — amelynek kezdetei messze visszanyúlnak a könyvnyomtatás megteremtette irodalmi publicitáson túl egészen a korai középkorba — megfelelő tájékozódást szerezni eddig csaknem lehetetlen volt. Az olasz bibliográfiai irodalom egészen napjainkig, a nemzet politikai széttagoltságának megfelelően, ezen a tudományos területen is nélkülözötte az egységes munkát. Emilio CALVI munkája, amely az olasz SZABÓ Károly és PETRIK akart egyszermind lenni, szerzője halála után csonkán, befejezetlenül maradt.

Pedig ez a Róma-irodalom úgy történeti, mint különösen archeológiai és műtörténeti szempontból szinte megbecsülhetetlen értékű forrásanyagot rejt magában, amelyet a tudomány az anyag szétszórtsága és az előkészítő bibliográfiai kutatások hiánya miatt, alig vagy egyáltalán nem értékesíthetett a kutatások során. Csak a legújabb idők hoztak ezen a téren is jelentős változást. Elsősorban Christian HUELSEN munkásságát kell itt említeni, akinek Róma középkori keresztény templomairól írott munkája (LE CHIESE DI ROMA NEL MEDIO EVO, Firenze, 1927, v. ö. SZÁZADOK, 1929, pp. 543—47.) már az írott és nyomtatott Róma-irodalom felhasználásával készült. GALASSI—PALUZZINAK 1923-ban megindított folyóirata (ROMA) hasonlóképpen nagymértékben hozzájárult a régebbi Róma-irodalom anya-

gának módszeres felhasználásához, illetőleg az irodalmi anyag kritikai rendszerezéséhez.

Teljességgel hiányzott azonban eddig egy olyan tudományos rendszerezés — amely ebben a beláthatatlan anyagban nemcsak bibliografice eligazított volna, hanem az értékelés és az egyes irodalmi átvételek kérdését is, ami az ilyen természetű anyagnál döntő fontosságú — csak megközelítőleg is tisztázta volna. Ezen a hiányon már a barokk Róma korán elhalt kitűnő műtörténész Oskar POLLAK óhajtott segíteni, amidőn a topográfiai forrásanyag publikációjának bevezetéseképen kiadni szándékozott a római nyomtatott guidák bibliográfiáját is. POLLAK azonban nem jutott túl az anyaggyűjtésen és az általa összegyűjtött anyagot egészítette ki és dolgozta fel módszeresen az itt fekvő testes kötetben Ludwig SCHUDT, a római Biblioteca Herziana könyvtárosa.

Munkájában csakis a nyomtatásban megjelent gudiakkal foglalkozik, ezek közül is csak azokat veszi figyelembe, amelyek kizárólag Rómával foglalkoznak; az itáliai utikönyveket, amelyek egy-egy részben foglalkoznak az Örök Várossal, SCHUDT teljes figyelmen kívül hagyta. Műve még ilyen korlátozások mellett is hatalmas kötetté bővült. Legbecsesebb része az a tíz ives bevezetés, amelyben SCHUDT a guida-irodalom típusait foglalja össze és megállapítja, hogy egyes szerzőknél mennyi az eredeti és mennyi az átvétel. Ez munkájának leglényegesebb, valóban alapvető része. SCHUDT a guidákat tartalmuk szerint négy csoportra osztva tárgyalja: a tulajdonképpeni guidák; tudományos topográfiai; hagiológiai iratok; didaktikai iratok. Ezekhez csatlakoznak az antik Róma megmaradt emlékeit, valamint az egyes emlékeket tárgyaló művek ismertetése. A mű második része a hasonló beosztás szerint készült bibliográfia, amely 1286 címet foglal magában.

SCHUDT a római gyűjteményeken kívül a nagy európai gyűjtemények anyagát is felhasználta. Magyar gyűjteményeinkben nem kutatott, de a mi nagy könyvtáraink nagyon hiányosak is a római guida-irodalmat illetőleg. A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának egyik ősnymotatványa (*Mirabilia Rome*, v. ö. HORVÁTH Ignác: 782) értékes és a szakirodalomban eddig egyetlen ismert variánsa ugyanennek a legrégebbi guida típusnak, de COPPINGER, HORVÁTH nyomán, 4047. szám alatt már regisztrálta is. Az Egyetemi Könyvtár ősnymotatványa pedig, amelyik az 1692-iki bejegyzés tanúsága szerint a pozsonyi jezsuiták könyvtárában volt, az *Indulgentiae Urbis Romae* csoportba tartozik és HAIN: 9174. szám alatt van felvéve. De SCHUDT ezekkel nem foglalkozik, mert a *Mirabilia* ki-

adását csak egyszer veszi fel, különben HAINRA és pótlékaira hivatkozik, ami helytelen eljárás, mert egy ilyen bibliográfiától joggal elvárható a lehető teljesség. A magyar vonatkozású római templomok közül csupán a Santo Stefano Rotondora vonatkozólag találunk itt adatot. SCHUDT itt ROSCIUS és GALLONIUS munkáit említi, amelyek különösen a templom martiriumokat ábrázoló freskóival foglalkoznak.¹

SCHUDT maga is minduntalan említi műve fogyatékoságait, amelyeket mentsen az, hogy első kísérlet. Bár kétségtelenül vannak hiányai, de erre a mentségre semmi szüksége sincsen a szerzőnek, munkája még hosszú ideig alapvető mű marad a keresztény Róma topográfiájának és műtörténetének tanulmányozásához.²

TÓTH LÁSZLÓ.

Fremdsprachige Publikationen über die Čechoslovakei.

Praha, 1928. 8-ad r. 146 l. Az Orbis könyvkereskedés 2. számú katalógusa.

A csehszlovák állam félhivatalos propaganda könyvkereskedése ebben a gazdag tartalmú jegyzékben foglalta össze egyrészt azokat a műveket, amelyek Csehszlovákiára vonatkoznak, vagy csehszlovák íróknak idegen nyelvű fordításai s amelyek könyváruosi forgalomban ma is kaphatók. Így ez a katalógus némiképp átmenetet képez GULYÁS Pál bibliográfiája (*A magyar szépirodalom idegen nyelven*, Budapest, 1920) és PIKLER Blanka—BRAUN Róbert: *Általános magyar könyvjegyzék* (II. kiadás, Budapest, 1927) című praktikus célú összeállítása között.

A katalógus huszonhat nyelven megjelent kiadványokat sorol fel, ezek között magyar nyelvűeket is. A magyar rész azonban nagyon szegényes, mindössze 11 könyvet foglal magában, ezek közül négy a Panoráma

¹ A Magyar Bibliophil Társaság 1923-iki kiállításán (A nyomtatott könyv díszítése) 191. szám alatt szerepelt GALLONIUSnak egy másik munkája (*De Ss. Martyrum Cruciatibus Antonii Gallonii Rom. Congregationis Oratorii presbyteri liber*, Roma, 1594), amely a keresztrefeszített hitvallók mártíromságát írja le, de munkája a római templomok mártír vonatkozásaival nem foglalkozik és nem a guida-, hanem az egyházi irodalomhoz tartozik. Miután a Santo Stephano Rotondo freskóit (amelyekről GALLONIUS publikált 1591-ben egy leírást: SS. Martyrum certanima prout in templo S. Stephani in Caelio Monte visuntur expressa. Roma, 1591, v. ö. SCHUDT 1281. szám) TEMPESTA és POMARANCIO festették, érdemes volna GALLONIUS két művének képeit összehasonlítani a Santo Stefano Rotondo freskóival. A könyvet Antonio TEMPESTANAK 25 önálló fametszete díszíti. A ritka könyv (v. ö. Philippe SARTONI párizsi könyvkereskedő 1929 novemberében kiadott 13. számú katalógusában: 450. szám) ELEK Arthúr birtokában van, akinek a könyv kikölcsönzéseért ehelyütt mondok őszinte köszönetet.

² A magyar Róma-irodalom összeállítását VÁRADY Imre végezte el sajtó alatt lévő olasz-magyar bibliográfiájában.